

MEDIA-KOMMUNIKATIV MULOQOTDA PARALINGVISTIK VOSITALARNING IFODALANISHI

REPRESENTATION OF PARALINGUISTIC MEANS IN MEDIA- COMMUNICATIVE COMMUNICATION

Asqaraliyeva Xayotxon

Lingvistika ingliz tili yo'nalishi
21-07-guruh talabasi

Asqaraliyeva Xayotxon

Linguistics is the direction of English
Student of group 21-07

Annotation: Communication is one of the three human spheres of society's life along with work and knowledge. It is a necessary element of human labor activity and they act in their own strength. communication permeates the whole material and spiritual life of society, creates and maintains the normality of the social organism. In other words, that individual society is one of the necessary conditions of action. it becomes a necessary and important aspect of any human endeavor. With the development of society, material and spiritual culture, communication becomes an independent type of human activity.

Annotatsiya: Muloqot mehnat faoliyati va bilim bilan birga insoniyat jamiyati hayotining uchta asosiy sohalaridan biridir. Odamlarning mehnat faoliyatining zarur elementi va ular ongining haqiqiy mavjudligi sifatida harakat qilish. aloqa jamiyatning butun moddiy va ma'naviy hayotiga singib ketadi, ijtimoiy organizmning normal faoliyatini tashkil qiladi va ta'minlaydi. Boshqacha aytganda, u kishilik jamiyati mavjudligining zaruriy shartlaridan biridir. Keyinchalik u har qanday inson faoliyatining zaruriy va muhim jihatiga aylanadi. Jamiyatning, moddiy va ma'naviy madaniyatning rivojlanishi bilan muloqot inson faoliyatining mustaqil turiga aylanadi, odamlar hayotida muhim o'rin egallaydi va ularning tobora murakkablashib borayotgan hissiy va axloqiy ehtiyojlarini qondiradi.

Kalit so'zlar: Muloqot, paralingvistik, shaxslararo, kognitiv, kommunikativ-axborotli, emotiv va konativ muloqot

Key-words: Communication, paralinguistic, interpersonal, cognitive, communicative-informative, emotional and connotative communication

«Muloqot» tushunchasining turlicha ta'riflari mavjud. Muloqot ikki yoki undan ortiq odamlar o'rtasidagi bilish yoki affektiv-baholash xususiyatiga ega bo'lgan axborot almashinuvida ularning o'zaro ta'sirlashuvi sifatida ta'riflanadi. Yoki: muloqot – odamlar o'rtasida hamkorlik faoliyati ehtiyojidan yuzaga keladigan va axborot almashinuvi, o'zaro ta'sirning yagona yo'lini ishlab chiqish, boshqa odamni idrok qilish va tushunishdan iborat bo'lgan aloqalarni o'rnatish va rivojlantirishning murakkab, keng qamrovli jarayoni. Bu «muloqot» tushunchasining eng to'liq va aniq ta'rifidir. Muloqot barcha tirik jonotlarga xosdir, lekin odam darajasida u eng takomillashgan shakllarga ega bo'ladi, nutq vositasida anglanadi. Muloqotda quyidagi nuqtai nazarlar ajratiladi: mazmun, maqsad va vositalar. Muloqot mazmuni – bu individualliklararo aloqalarda bir tirik jonotdan ikkinchisiga etkaziladigan axborot. Muloqot mazmuniga tirik mavjudotning ichki motivatsion yoki emotsional holati haqidagi ma'lumotlar kirishi mumkin. Muloqot orqali bir tirik mavjudotdan ikkinchisiga, tirik mavjudotni ma'lum tartibda aloqaga kirishishga yo'naltiruvchi, ularning emotsional holatlari (mamnunlik, shodlik, g'azab, qayg'u, hijron va shu kabilar) haqidagi ma'lumotlar o'tishi mumkin. Bunday axborot odamdan odamga etkaziladi va shaxslararo aloqalar o'rnatish vositasi bo'lib xizmat

qiladi. Biz, ochiq ko'ngilli va shodlanayotgan odamga qaraganda, g'azablanayotgan yoki azob chekayotgan odamga nisbatan o'zimizni boshqacha tutamiz. Bir mavjudotdan boshqasiga etkaziladigan tashqi muhit holati haqidagi ma'lumot, masalan, xavfdan yoki yaqin atrofda ijobiy, biologik muhim omillarning, deyslik, ozuqaning mavjudligi haqidagi ogohlantirish muloqot mazmuni bo'lishi mumkin. Odamda muloqot mazmuni hayvonlarnikiga qaraganda ancha kengroqdir. Odamlar bir-biri bilan dunyo haqidagi bilimlar, orttirilgan tajriba, layoqatlar, malaka va ko'nikmalarni jamlagan axborot bilan almashadilar. Inson muloqoti ko'p jismli bo'lib, ichki mazmuniga ko'ra turli-tumandir. Muloqot, odatda, beshta: shaxslararo, kognitiv, kommunikativ-axborotli, emotiv va konativ tomonlarining birligida namoyon bo'ladi. Muloqotning shaxslararo tomoni insonning bevosita atrof-muhiti: boshqa odamlar va o'z hayotida bog'liq bo'ladigan umumiyliklar bilan o'zaro ta'sirini aks ettiradi. Muloqotning kognitiv tomoni suhbatdoshning kim, qanday odam ekanligi, unlan nima kutish mumkinligi haqidagi, shuningdek, sherikning shaxsi bilan bog'liq bo'lgan boshqa ko'pgina savollarga javob berish imkonini beradi. Muloqotning kommunikativ-axborotli tomoni tasavvurlar, g'oyalar, qiziqishlar, hissiyotlar, mayllar va turlicha bo'lgan odamlar o'rtasidagi almashinuvdan iborat. Muloqotning emotiv tomoni sheriklarning shaxsiy aloqalaridagi his-tuyg'ular, kayfiyatning vazifa bajarishlari bilan bog'liq. Muloqotning konativ (hulq-atvor tomondan) tomoni sheriklar qarashlaridagi ichki va tashqi qarama-qarshiliklarni muvofiqlashtirishga xizmat qiladi. Muloqot turli-tuman vazifalarni bajaradi. Turli mualliflar muloqotning turli vazifalarini ajratib ko'rsatadilar. G.M. Andreeva kommunikativ, interaktiv va perseptiv vazifasini sanab o'tadi. M.I. Enikeev axborotli-kommunikativ, boshqaruv-kommunikativ, perseptiv-samarali va affektiv-ekspressiv (emotsional o'zini ifodalash) vazifalarini ko'rsatadi. A.A. Brudnyy: instrumental, sindikativ, translyasiya, o'zini ifodalash vazifalarini ajratadi. Instrumental – bu muloqotning harakatni bajarish uchun muhim axborotni etkazishdan iborat bo'lgan asosiy ishchi vazifasi. Bu vazifaga yaqin bo'lgan, lekin unga o'xshash bo'lmagan vazifa, birlashtirish – sindikativ vazifa. Ko'pchilik muloqot aktlarining bevosita maqsadlari katta va kichik guruhlardagi odamlar o'rtasidagi umumiylikni aniqlash va mustahkamlashdan iborat. Sindikativ vazifa bilan o'zini ifodalash vazifasi bir-biriga yaqindir. O'zini ifodalash o'z mohiyatiga ko'ra, hamfikrlikka, aloqaga qaratilgan. Alohida o'rinni ijodiy faoliyatdagi o'zini ifodalash egallaydi, u faoliyat mahsuli sifatida ijtimoiy ahamiyatga ega, chunki u, odamlar o'rtasidagi muloqot predmetiga aylanadi. Va, nihoyat, muloqotning translyasion – faoliyatning aniq usullari, baholash mezonlari va dasturlarni etkazish vazifasi muhim ahamiyatga ega. Bu vazifa ta'lim olish asosida yotadi: muloqot orqali shaxsning ta'lim olishi amalga oshadi. L.A. Karpenko maqsadga ko'ra muloqotning sakkiz xil vazifasini belgilaydi: aloqaviy – xabarlar qabul qilish va etkazish, hamda o'zaro aloqada bo'lishga ikkala tomonning shayligi holati sifatida aloqa o'rnatish; axborotli – xabarlar, fikrlar, maqsadlar, echimlar va boshqalar almashinuvi; chorlovchi – muloqot bo'yicha sherikni u yoki bu harakatlarni bajarishga yo'naltiruvchi faolligini rag'batlantirish; Paralingvistika- bular nutqning ritmik-melodik tuzilishini belgilovchi noverbal aloqa vositalaridir. Paralingvistik aloqa vositalariga quyidagilar kiradi: ovozning sifati, balandligi, balandligi, diapazoni, tonalligi, urg'usi, tembri, ritmi, ovozi (kulish, yig'lash, esnash, xo'rsinish va boshqalar). Misol uchun, hissiy jihatdan kuchli cheklov holatini aks ettiruvchi ovoz salbiy his-tuyg'ular, tajovuzkorlik belgisi sifatida qabul qilinadi, xotirjam, xayrixoh ovoz qiziqish uyg'otadi. Kulgi bilan aytilgan "Bu yerdan ket!" iborasi o'ziga xos ma'noga ega bo'lib, bu iboraning ma'nosidan sezilarli darajada farq qiladi, yuzida g'azab ifodasi bilan aytiladi va ishora bilan birga keladi. Noverbal aloqa vositalarining optik-kinestetik tizimiga yuz ifodalari, imo-ishoralar va pantomima kiradi. Yuz ifodalari odamning yuz ifodasini yaratuvchi yuz va ko'z harakatlari majmuidir. Yuz ifodasi eng ko'p lablar burchaklari, qoshlarini chimirish yoki ko'tarish, peshonani burishtirish bilan ta'kidlanadi. Shuning uchun, insonning holatini aniqlash uchun uning lablari va qoshlariga qarash kerak. Zamonaviy tadqiqotchilarning ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, turli madaniyat vakillari ma'lum his-tuyg'ularni boshdan kechirib, ularni yuz ifodalarida teng ravishda ifodalaydilar. Mimikalarda ifodilangan asosiy his-tuyg'ular, ma'lum bir madaniyatga mansubligidan qat'i nazar, odamlar tomonidan tan olinadi. Yuzning mimik harakatlari odamning psixo-emotsional holatini aks ettiradi, ular xabardorlik darajasi, uning sodir bo'layotgan narsaga munosabati, fikrlari nuqtai nazaridan har xil, shuning uchun ular turli darajada o'zboshimchalik bilan tartibga solinadi. Insonning hissiy holati va his-tuyg'ularini uzatishda miyaning subkortikal tuzilmalari qo'zg'alish manbai bo'lib, yuz ifodalari beixtiyor xarakterga ega. Mimik harakatlar quyidagilarga bo'linadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Andreeva G.M. Ijtimoiy psixologiya. - M., Aspect Press, 1996 yil.
2. Zimnyaya I.A. Maktabda chet tilini o'qitish psixologiyasi. - M., 1991 yil.
3. Leontiev A.N. Psixikani rivojlantirish muammolari. - M., 1972 yil.
4. Lomov B.F. Aloqa va individual xatti-harakatlarning ijtimoiy tartibga solinishi // Xulq-atvorni ijtimoiy tartibga solishning psixologik muammolari, - M., 1976.
5. Nemov R.S. Psixologiya. 1-kitob: Umumiy psixologiya asoslari. - M., Ta'lim, 1994 y.
6. Birgalikda faoliyatni aloqa va optimallashtirish. Ed. Andreeva G.M. va Yanushek Ya.M., Moskva davlat universiteti, 1987 y.

